

ՀԱՏՈՐ ԺԴ.

Հայագիտությունը, իր ներկայ ըմբռնումով, գիտական յարաբերաբար նոր մարզ է: Անցեալին՝ հայագէտ կը կոչուէին հայ լեզուին տիրապետած օտար ուսումնասէրները: Այսօր Հայագիտությունը իր մէջ կ'ընդգրկէ բանասիրությունը՝ լեզուագիտությունը՝ եկեղեցաբանությունը՝ պատմագրությունը՝ իրաւագիտությունը՝ մատենագրությունը եւ հայկական արուեստի զանազան բնագաւառները:

Հայագիտությունը, իր ուսումնասիրութիւններուն լոյսին տակ, կը ձգտի վերականգնել մեր մշակութային ու քաղաքակրթական արժէքները եւ զանոնք դուրս քերել իրենց դարաւոր անջրորթէնէն, զանոնք քաղելով ձեռագիրներու էջերէն, հովին ցրուած պատառիկներէն, ժայռերու արձանագրութիւններէն, ւաւերակ եկեղեցիներէն, հողին պեղումներէն, կործանած գաղութներու մնացորդացէն, եւ այս բոլորը հրատարակել հայագիտական հանդէսներու մէջ, եւ հանրութեան ընծայելով՝ փրկել զանոնք յետմահու անհետացումէ:

Հայագիտությունը Անվերադարձին ուսումնասիրութիւնն է յաճախ:

Հայ ժողովուրդին հնադարեան քաղաքակրթությունը՝ իր ճոխութեամբ ոչ միայն կը դասուի մեծագոյն ազգերու ժառանգութիւններու շարքին, այլ նաեւ հայագիտական անսպառ նիւթ կը հայթայթէ հայ թէ օտար ուսումնասէրներուն:

Դարերու խժդժութիւնը հայ ժողովուրդին ձեռքէն խլեց պետականութիւն, երկիր ու հայրենիք, զինք դարձուց մերթ վտարանդի ու մերթ գաղթական: Սակայն չյաջողեցաւ հայը դարձնել անմշակոյթ ժողովուրդ: Իւրաքանչիւր դար տուաւ մշակութային իր քերթը, ճոխացուց մտաւոր բնագաւառը նորանոր ներդրումներով: Այս գարմանագործ ժողովուրդը ո՛ր ալ գնաց՝ մշակոյթ կերտեց, կոթողներ կանգնեց, բարձր քաղաքակրթութեան սերմեր ցանեց, յաճախ առանց ժամանակ իսկ ունենալու իր սերմանածը հնձելու, Լեհաստանէն մինչեւ Հնդկաստան, Վենետիկէն մինչեւ Լոս Անճելըս, Լիբանանէն Հայաստան:

Այս մշակոյթն է որ, Հայ Եկեղեցիին կողքին, հանդիսացաւ մեր ժողովուրդին անհայրենիք օրերուն՝ Հայրենիքը, ծառայեց իբր

հզօր զօղ՝ օտար իշխանութեանց տակ ցրուած գաղութային Հայութեան:

Հայագիտութիւնը հաւասարապէս գործն է Սփիւոքին ու Հայաստանին: Հայագիտութիւնը կը մերժէ Սփիւոք-Հայրենիք զանազանութիւնը: Հայագիտական գանձերը կը գտնուին թէ՛ Սփիւոքի եւ թէ՛ Հայրենիքի մէջ:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսը կը պատկանի Սփիւոքի հրատարակութիւններուն: Ան կը փափաքի խթան հանդիսանալ նախ եւ առաջ Սփիւոքի հայագէտներուն ուսումնասիրութիւններուն հրատարակութեան, որպէսզի վառ մնայ հայագիտութեան ջահը Սփիւոքի մէջ:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսը ժամադրաւայրն է նաեւ Հայաստանի ուսումնասէրներուն:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի Խմբագրութեան եւ զայն հովանաւորող կրթական հաստատութեան անխախտ համոզումն եղած է հայ ժողովուրդի միասնականութիւնը, յատկապէս Մշակոյթի անպառակտելի աշխարհէն ներս: Ահա թէ ինչու՝ Սփիւոք եւ Հայրենիք աշխատակցեցան Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի նաեւ այս՝ ԺԴ. հատորին ճոխացումին համար:

Տարուան մը համադրողական եւ ստեղծագործական աշխատանքներու արդիւնք եղող Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի այս ԺԴ. հատորը գոհունակութեամբ կը յանձնենք մեր ժողովուրդի ընթերցասէր ընտրանիին:

1994 տարուան հայագիտական մեր բերքահաւաքը գուրգուրանքով ամփոփած ենք այս հատորին էջերուն մէջ:

Կը մաղթենք, որ զայն բանաք յատուկ յարգանքով:

Ե՛ւ հաւատքով:

Աստուծոյ եւ Ազգին:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Դոկտ. Արշալոյս Հ. Թօփալեան

Պրն. Լեւոն Վարդան

Պրն. Ժիրայր Դանիէլեան

Պրն. Անդրանիկ Տագէսեան

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հայր Անդրանիկ Վրդ. Կոանեան

VOLUME 14

Armenology in its contemporary meaning is a relatively new scientific field. In the past Armenologists were those foreign scholars who had mastered the Armenian language. Today, Armenology includes philology, linguistics, church-history, historiography, law, ancient literature and the many fields of Armenian art.

Armenology, through research, aims at reconstructing our civilization and cultural heritage and their wealth, rescuing them from centuries-old obscurity, garnering them from the pages of manuscripts, wind-blown pieces of information, inscriptions, ruined churches, archeological excavations, and the remnants of dismembered Armenian communities. This science aims, through publishing these Armenological reviews, and presenting these treasures to the public, to save them from posthumous loss.

Often Armenology is the study of things of no return.

The ancient civilization of the Armenian people with its wealth, is not only considered one of the heritage of greatest nations, but it also provides unlimited material to the Armenian and foreign scholars.

The hardships of centuries usurped from the Armenian people their government, state and fatherland, and at times rendered them exiles and sometimes immigrants. Nevertheless, they didn't succeed in making the Armenians a people of no culture.

Each century bore its cultural harvest, enriching the intellectual field with new investments. These industrious people with their extraordinary deeds, wherever they went, built a culture, erected monuments, sowed seeds of high civilization. Unfortunately, quite often they were not given the time to harvest the crop of their endeavor; this process repeated itself now and again almost all over the world: from Poland to India, Venice to Los Angeles, Lebanon to Armenia.

In the days of Armenian deportation and exile, it was this culture that along with the Armenian Church, became the spiritual fatherland, and served as a strong bond among the Armenians who found themselves scattered all over the world.

Armenological work is the responsibility of both the Armenian Diaspora and Armenia.

Armenology refuses the differentiation between the Armenian Diaspora and Armenia.

Armenological source is found both in Armenia and the Diaspora.

The *Haigazian Armenological Review* is a part of the Armenian Diaspora publications. The *Review* longs first of all to spur the publication of the research works of the Diaspora Armenologists, so as to keep the torch of Armenology alit in the Armenian Diaspora as well.

The *Haigazian Armenological Review* is the meeting place for the scholars of Armenia as well.

The strong conviction of the Editorial Staff of the *Haigazian Armenological Review* and its sponsoring institute is the unity of the Armenian nation, specially in the indivisible field of culture. This is why Fatherland and Armenian Diaspora contributed to the enrichment of this fourteenth volume of the *Haigazian Armenological Review*.

This volume which is the result of a year's coordinated and creative efforts, is handed with satisfaction to the cultured readers of our people.

The Armenological harvest of 1994 is carefully entrusted into this volume with care and love.

We hope you will open it with special respect,
and Faith, and
In God and the Nation.

EDITORIAL STAFF

EDITORIAL STAFF

Dr. Arshalouys H. Topalian
Mr. Levon Vartan
Mr. Jirair Tanielian
Mr. Antranik Dakessian

EDITOR-IN-CHIEF

Father Antranik Granian